

WILDE DIEREN IN HET CIRCUS

De mens heeft al sinds de prehistorie dieren in zijn leefomgeving gehad. Voor onze jaartelling werd er ook al opgetreden met gedresseerde dieren. Het meest bekend is het gebruik van leeuwen en andere dieren door de Romeinen. In de Middeleeuwen was het optreden van dansende beren populair. Rond 1780 ontstaat het circus zoals wij dat nog steeds kennen door samenvoeging van bestaande theatervormen en reizende dierenentuinen. In de eerste circussen traden voornamelijk paarden op in de piste. Er waren wel degelijk wilde dieren, meestal leeuwen, aanwezig bij het circus. Die reisden mee in de reizende dieren tuin. 's Avonds was er een circusvoorstelling en overdag kon het publiek tegen betaling de dieren tuin bezoeken. Om de wildheid van leeuwen te tonen gingen de eerste 'leeuwentemmers' de kleine kooi binnen. Door de kleine ruimte had de leeuw geen andere keus dan te reageren met agressie. De 'leeuwentemmer' moest maar zien hoe hij levend uit de kooi kon komen. Hij gebruikte allerlei wapens om zich te verdedigen: stokken, gloeiende staven, een stoel, een geladen pistool. Niet diervriendelijk! Vaak liet de leeuwentemmer het leven. De grote verliezer was altijd het dier dat zwaar getraumatiseerd in de kooi achterbleef.

Kentering in dierenwelzijn circus

Het eerste optreden met wilde dieren was uiterst dierenvriendelijk. Daar kwam verandering in tussen 1880 en 1900. Toen was het de Duitser Carl Hagenbeck die begon met nieuwe dressuurmethoden. Hij introduceerde de grote kooi. Daarin heeft het dier alle ruimte. De mens kan op afstand blijven, zodat het dier niet meer met agressie reageert. Ook liet hij het dier alleen maar dingen doen die het dier al uit zichzelf deed. De ontwikkeling van betere, diervriendelijke dressuurmethoden is door anderen voortgezet. Dwang en het inboezemen van angst bij het dier hebben plaatsgemaakt voor het opbouwen van een vertrouwensband tussen mens en dier en het belonen van het gedrag waardoor dit gedrag binnen bepaalde grenzen te sturen is.

Rond 1880 is er begonnen met de afbouw van wildvang. Tot die tijd werden er wilde dieren vanuit hun natuurlijke habitat naar Europa vervoerd. Sinds 1969 is het uit de wildernis halen van dieren (t.b.v. dieren tuin of circus) in Europa definitief verboden. Er is rond 1880 ook gestart met fokprogramma's met wilde dieren die reeds in het circus zaten. Inmiddels hebben we te maken met 6^e of 7^e generatie dieren die in 'gevangenschap' zijn geboren. Echt 'wild' zijn de dieren dus al lang niet meer. De circusdieren zijn 'geboren tussen' de mensen.

Niet alleen op het gebied van dressuurmethoden is er veel veranderd in het circus sinds 1900. Het dierenwelzijn staat hoog in het vaandel bij de meeste circusondernemers. Daar valt ook huisvesting onder. Beschutting, graas mogelijkheden, beweging en goede verzorging. Zo werkt de circusbranche in heel Europa samen aan het opstellen van een uitgebreide set regels en voorschriften betreffende het houden van dieren. Met de nu geldende Richtlijnen Welzijn Circusdieren worden indirect ook eisen gesteld aan de evenemententerreinen zoals die door gemeenten en particulieren beschikbaar worden gesteld. In de Richtlijnen Welzijn Circusdieren worden eisen gesteld voor de afmeting en

ondergrond van dierverblijven. De Richtlijnen vormen ook een instrument om te toetsen of het circus voldoet aan de regels.

Wilde dieren in het Wereldkerstcircus

Carré vindt dierenwelzijn belangrijk. We werken dan ook alleen met artiesten die zich volledig houden aan alle Nederlandse en Europese wetten met betrekking tot dierenwelzijn. Er is geen vergunning nodig voor het optreden van circussen in Carré. Vanzelfsprekend houdt Carré zich aan de Europese richtlijnen m.b.t. vervoer, rusttijden en accommodatie. Daarnaast staan de dieren i.s.m. specialisten van Artis onder medisch toezicht. Carré is aangesloten bij de ECA (European Circus Association). Dit is een samenwerkingsverband tussen Europese circussen die pleit voor goede inspectie en naleving van Europese wetten m.b.t circus en dierenwelzijn.

De dieren worden absoluut niet mishandeld. De dompteurs behandelen de dieren als hun eigen kinderen. De dierenarts komt elke week langs. Zoals de dompteurs van de leeuwen in Het Wereldkerstcircus zeggen: "ongezonde of bange dieren zijn gevaarlijk. We moeten ervoor zorgen dat ze gezond en ontspannen zijn. Je moet hun respect en vriendschap proberen te winnen". De dompteurs verdienen hun brood met de dierennummers in het circus; ze gebruiken al hun tijd en geld om ervoor te zorgen dat de dieren een leuk, uitdagend en gezond leven hebben. De dompteurs van de wilde dieren gebruiken helemaal geen kleine kooien. Zoals de broers Martin en Alex Lacey: zij hebben een grote buitenkooi van 10 bij 18 meter, waarin de dieren vrijuit kunnen leven. De dieren in het circus hebben een actief leven. Ze rennen, springen in de piste tijdens voorstellingen en trainingen.

Leeuwen in het wild worden meestal zo'n dertien tot zestien jaar oud. In circussen leven ze langer, soms wel tot vijfentwintig jaar. Dat komt omdat ze altijd goed te eten krijgen en goed verzorgd worden. Oude dieren die niet meer kunnen optreden komen terecht in een dierentuin. Daar is echter niet altijd plaats. Derhalve heeft de dompteur Alex Lacey alvast een stuk land in Frankrijk gekocht, waar de oude leeuwen rustig kunnen rondlopen.

Dierenmishandeling als belangrijkste argument

Het allerbelangrijkste kenmerk van dierenrechtenorganisaties binnen het kader van de discussie over wilde dieren in het circus is dat ze de boodschap uitdragen dat de dressuurmethoden zijn gebaseerd op angst en dwang en dat het circus geen welzijn kan bieden aan dieren. Het argument 'wilde dieren in het circus = dierenmishandeling' is vanaf het ontstaan van het circus in 1780 steeds aangevoerd. Ook rond 1920 toen aanhangers van het 'Jack London Verbond' gemeentebesturen verzochten om geen vergunningen aan circussen te verlenen vanwege dierenmishandeling. Als rond 2005 op basis van uitgebreid onderzoek duidelijk wordt dat dierenmishandeling in Europa niet in circussen voorkomt, wordt door dierenrechtenorganisaties de term 'dierenwelzijn' geïntroduceerd. Hiermee willen zij aangeven dat het welzijn van dieren bij circussen in het geding zou zijn en er dus tóch sprake is van dierenmishandeling. Op dit moment beroepen dierenrechtenorganisaties zich op ethische bezwaren.

Afsluitend een conclusie uit het Engelse rapport van DEFRA (Department for Environment, Food and Rural Affairs, oktober 2007): "Er is geen enkele reden om op grond van dierenwelzijn een verbod in te stellen op bepaalde (niet gedomesticeerde) diersoorten in circussen. Er zijn geen (wetenschappelijke) aanwijzingen dat dieren in circussen in hun welzijn worden aangetast. De keuze voor een verbod is louter een politieke keuze die wordt ingegeven door een politieke overtuiging of levensovertuiging."

Als reactie op de rapporten 'De intrinsieke waarde van dieren in performancepraktijken' (prof. dr. F.W.J. Keulartz, Wageningen Universiteit en Researchcenter (WUR) en dr. Jac. A.A. Swart, Rijksuniversiteit Groningen (RUG)) en 'Welzijn van dieren in reizende circussen in Nederland' (dr. ing. H. Hopster, Animal Science Group van de Wageningen Universiteit en Researchcenter (WUR)) schrijft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, mevrouw G. Verburg, op 27 juli 2009 het volgende: "Alles tegen elkaar afwegende wil ik dieren, in principe ook wilde dieren, toestaan in circussen, mits het welzijn van de (wilde) dieren voldoende gewaarborgd wordt".

Directie van Koninklijk Theater Carré
Amsterdam, 20 december 2011